

Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland

Symen Deuzeman &
Roy Slaterus

Sovon-rapport 2014/36

Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland

Symen Deuzeman & Roy Slaterus

Sovon Vogelonderzoek Nederland juli 2014

In opdracht van:
De Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit
Divisie Landbouw & Natuur
van het Ministerie van Economische Zaken

Colofon

Wijze van citeren: Deuzeman S. & Slaterus R. 2014. Actueel voorkomen van Rosse Stekelstaarten in Nederland. Sovon-rapport 2014/36. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: Peter de Boer en Symen Deuzeman

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521

6503 GA Nijmegen

E-mail: info@sovon.nl

Website: www.sovon.nl

ISSN: 2212-5027

© 2014 Sovon Vogelonderzoek Nederland

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

1. Inleiding	5
2. Methode	6
2.1. Aanpak	6
2.2. Veldbezoeken	6
3. Resultaten	7
4. Discussie & conclusies	9
Trend	9
Broedvogelaantallen	9
Aantallen in gevangenschap	9
Literatuur	10

1. Inleiding

Sovon Vogelonderzoek Nederland verzamelt gegevens van alle in het wild in Nederland voorkomende vogelsoorten. Daartoe behoren ook populaties van soorten die Nederland niet op eigen kracht hebben bereikt, maar bijvoorbeeld uit vogelcollecties afkomstig zijn. Één van deze soorten is Rosse Stekelstaart *Oxyura jamaicensis*. Deze soort komt van oorsprong voor in Noord-Amerika en is via watervogelcollecties in Europa terecht gekomen (Groot 1997, Henderson 2009). Er wordt verondersteld dat de meeste Nederlandse Rosse Stekelstaarten uit het Verenigd Koninkrijk afkomstig zijn. Ook in Nederland worden echter Rosse Stekelstaarten in gevangenschap gehouden en de kans bestaat dat exemplaren ontsnappen, met name wanneer ze niet tijdig worden gekortwiek. In het Verenigd Koninkrijk zijn de aantallen

Rosse Stekelstaarten sterk gedaald na een uitroeiingsprogramma ter bescherming van de op wereldschaal bedreigde Witkopeend *Oxyura leucocephala* (waar de soort mee kan hybridiseren; Henderson 2009).

In 2011 is een uitgebreide analyse uitgevoerd naar de locaties waar de Rosse Stekelstaart in de voorgaande tien jaren in Nederland was waargenomen. Daarnaast zijn in februari 2011 Rosse Stekelstaarten op al deze locaties geteld om een zo goed mogelijk beeld te verkrijgen van de verspreiding en de aantallen op dat moment (Hornman 2011). In voorliggende rapportage presenteren we de resultaten van een vergelijkbare telling die in februari-maart 2014 is uitgevoerd.

2. Methode

2.1. Aanpak

In de eerste plaats is het eerder gemaakte overzicht van locaties waar Rosse Stekelstaarten zijn waargenomen geactualiseerd (zie Hornman 2011). Dit is gebeurd op basis van interpretatie van beschikbare gegevens uit de maandelijkse watervogeltellingen (op het niveau van monitoringgebieden), het BSP-niet-broedvogelproject, gegevens uit het Atlasproject en losse waarnemingen. Gegevens vanaf januari 2011 werden gebruikt en gekeken is naar zowel de frequentie van het aantal waarnemingen per gebied als de datum van de laatste waarneming. Zodoende is een inschatting gemaakt van 'kansrijke gebieden'. Aan de hand van dit overzicht is een lijst van 44 gebieden geselecteerd, waar de soort nog recentelijk was waargenomen (jan 2013-feb 2014) en een huidige aanwezigheid reëel leek.

2.2. Veldbezoeken

Eind februari 2014 zijn door medewerkers van Sovon tellingen uitgevoerd in 44 geselecteerde gebie-

den, om een zo actueel mogelijk overzicht te krijgen van het aantal overwinterende Rosse Stekelstaarten in Nederland. De tellingen werden in een zo kort mogelijke periode uitgevoerd om eventuele dubbeltellingen (door verplaatsingen) te voorkomen. Dit gebeurde in de periode 20 februari-4 maart. De tellingen werden zoveel als mogelijk onder gunstige weersomstandigheden uitgevoerd, zodat de kans op het missen van exemplaren zo klein mogelijk was. Hierbij werd de methode van de door Sovon georganiseerde watervogeltellingen gehanteerd (Hornman *et al.* 2012).

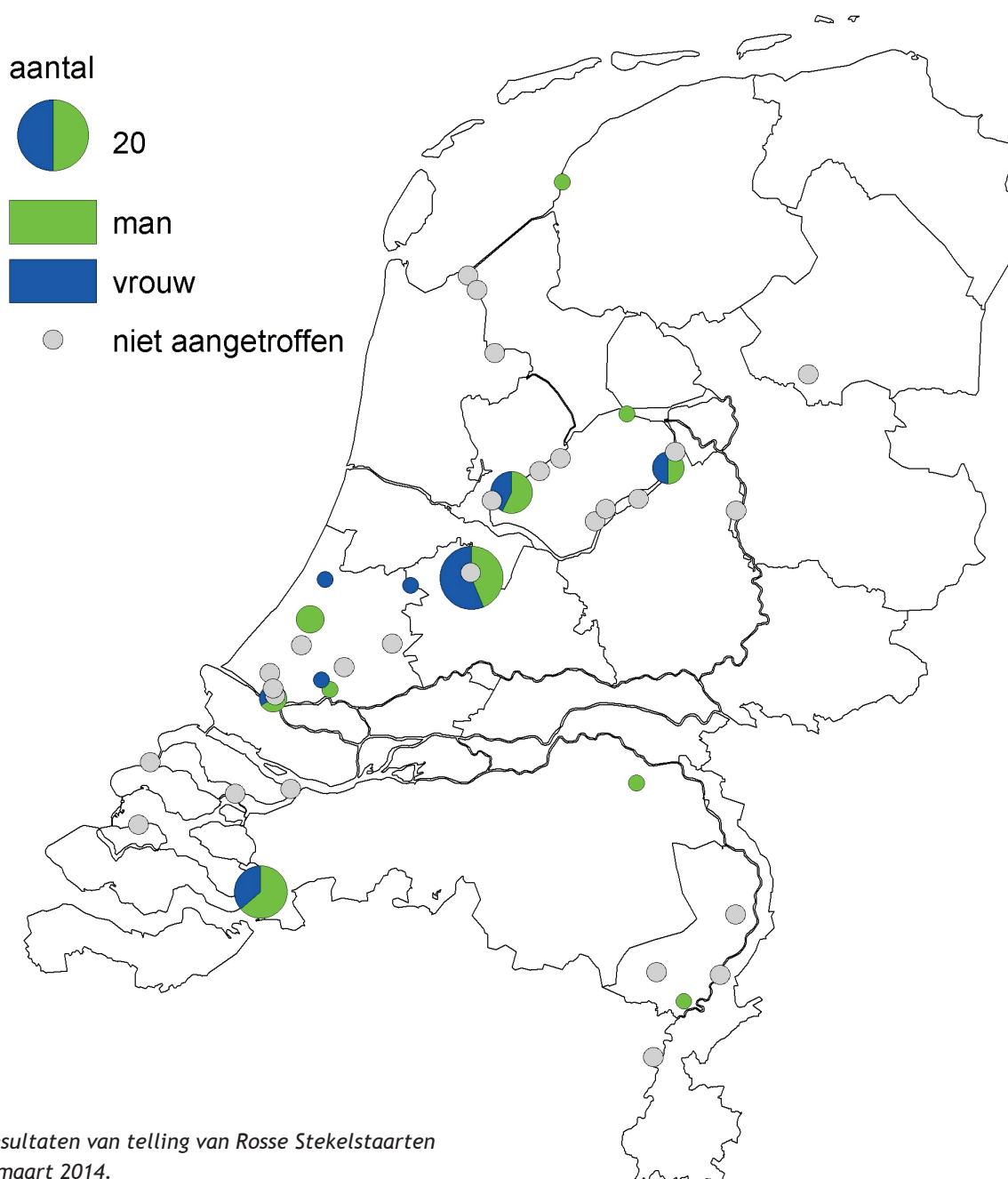
Iedere locatie is ten minste eenmaal bezocht en geteld (enkele gebieden vaker, zoals het zuidelijk deel van het Drontermeer, waar tijdens de eerste keer geen vogels werden waargenomen maar aanwezigheid wel vermoed werd). Naast het aantal Rosse Stekelstaarten (ook nultellingen zijn genoteerd) zijn de telomstandigheden vastgelegd: teldatum, bestede tijd, teldekking, weersomstandigheden, evenals het aandeel mannetjes en vrouwtjes van waargenomen Rosse Stekelstaarten.

3. Resultaten

In totaal werden 53 Rosse Stekelstaarten geteld, waarvan 31 mannetjes en 22 vrouwtjes. In tabel 1 is een overzicht weergegeven van de locaties en de telomstandigheden. De grootste concentratie werd aangetroffen op de Loenderveense Plas in Noord-Holland en had betrekking op 16 exemplaren. Een tweede omvangrijke concentratie bevond zich op het Markiezaats op de grens van Zeeland en Noord-Brabant en betrof 11 exemplaren. In Flevoland hield zich een groep op van zeven in de Lepelaarplassen. Elders werden kleinere groepjes gevonden, zoals vier op het Drontermeer nabij Elburg, drie op Vogelplas Starrevaart bij Leidschendam en drie in de

Aalkeetbuitenpolder bij Vlaardingen. In totaal werd op acht locaties verspreid over het land een eenling gezien.

Hoewel de teldekking in de meeste gebieden goed was en de gebieden geteld werden door ervaren watervogeltellers, is het mogelijk dat een enkele vogel aan de aandacht is ontsnapt. Het was belangrijk dat alle gebieden binnen een beperkt tijdsbestek werden geteld, omdat zo eventuele verplaatsingen konden worden uitgesloten. De meeste van de bezochte locaties hebben een brede rietbegroeiing langs de oever waartegen vogels zich dicht kunnen ophouden (ze-

Figuur 1. Resultaten van telling van Rosse Stekelstaarten in februari-maart 2014.

Tabel 1: Resultaten van telling van Rosse Stekelstaarten eind februari-4 maart 2014 in Nederland

Clnr	Gebied	Prov	Datum	Tijd	Aantal	man/vr	Dekking	Wind	Neer-slag	Zicht
38	Pampushaven	Flevoland	28-02-2014	09:40-17:15	0		100%	O3	0%	goed
11	Lepelaarplassen / Lage Vaart	Flevoland	28-02-2014	09:40-17:15	7	4m 3v	100%	O3	0%	goed
74	Oostvaardersplassen / O.v.dijk	Flevoland	28-02-2014	09:40-17:15	0		100%	O3	0%	goed
7	Bovenwater, Knardijk	Flevoland	28-02-2014	09:40-17:15	0		100%	O3	0%	goed
	Keersluisplas	Flevoland	28-02-2014	09:40-17:15	0		100%	O3	0%	goed
	Wolderwijd & Nulderneauw	Flevoland	28-02-2014	09:40-17:15	0		80%	O3	0%	goed
138	Ketelmeer	Flevoland	01-03-2014	09:15-17:45	1	1m	80%	ZO3	0%	goed
	Vossemeer	Flevoland	01-03-2014	09:15-17:45	0		100%	ZO3	0%	goed
53	Drontermeer / Koppelerwaard	Flevoland	01-03-2014	09:15-17:45	0		100%	ZO3	0%	goed
81	Harderbroek, Wolderwijd & Veluwemeer (deel)	Flevoland	21-02-2014	14:00-17:30	0		80%	ZO3	0%	goed
	Harlingen Plasjes	Friesland	2/20/2014	14:00-15:00	1	1m	100%	Z5	regen	goed
	Hoogeveensche Vaart	Drenthe	01-03-2014	10:00-12:00	0		100%	ZO3	0%	goed
78	Polsmaten, Veluwemeer	Gelderland/Flev	01-03-2014	09:15-17:45	0		100%	ZO3	0%	goed
149	Drontermeer zuid	Gelderland/Flev	01-03-2014	09:15-17:45	4	2m 2v	100%	ZO3	0%	goed
88	De Baanen	Limburg	28-02-2014	10:00-16:30	0		100%	ZZO3	0%	goed
79	Heel, Midden-Limburgse Maasplassen	Limburg	28-02-2014	10:00-16:30	1	1m	100%	ZZO3	0%	goed
77	Stokkem, Kerkeweerd	Limburg/België	28-02-2014	10:00-16:30	0		100%	ZZO3	10%	matig
76	Bouxweerd	Limburg	28-02-2014	10:00-16:30	0		100%	ZZO3	0%	goed
187	Lange Heide	Limburg	28-02-2014	10:00-16:30	0		100%	ZZO3	0%	goed
	Nederweert	Limburg	28-02-2014	16:30-17:30	1	1m	100%	ZZO3	regen	goed
14	Kraaiennest	Zuid-Holland	27-02-2014	08:45-16:30	0		100%	Z4	0%	goed
66	Aalkeetbuitenpolder-Rietputten	Zuid-Holland	27-02-2014	08:45-16:30	3	2m 1v	100%	Z4	0%	goed
	Vlaardingen-Krabbeplas	Zuid-Holland	27-02-2014	08:45-16:30	0		100%	Z4	0%	goed
13	Vogelplas Starrevaart, Leidschendam	Zuid-Holland	26-02-2014	13:45-15:45	3	3m	100%	ZW4	0%	goed
	Vlietlanden	Zuid-Holland	26-02-2014	15:50-17:00	0		100%	ZW4	0%	goed
166	Klinkenbergerplas	Zuid-Holland	26-02-2014	17:30-18:00	1	1v	100%	ZW4	0%	goed
	Kralingsche Plas	Zuid-Holland	24-02-2014	12:00-16:30	1	1m	100%	ZZO4	0%	goed
16	Zevenhuizerplas	Zuid-Holland	24-02-2014	12:00-16:30	0		100%	ZZO4	0%	goed
101	Reeuwijkse Plassen	Zuid-Holland	24-02-2014	12:00-16:30	0		100%	ZZO4	0%	goed
	Bergsche Plas, Rotterdam	Zuid-Holland	24-02-2014	12:00-16:30	1	1v	100%	ZZO4	0%	goed
93	Delftse Hout, Dobbeplas	Zuid-Holland	27-02-2014	08:45-16:00	0		100%	Z4	100%	goed
36	Den Oever	Noord-Holland	2/26/2014	14:30-17:45	0		100	ZW4	0	goed
6	Vooroever Wervershoof	Noord-Holland	3/4/2014	15:30-17:00	0		60	Z3	0	goed
60	Dijkwielen, Oude Zeug	Noord-Holland	2/26/2014	14:30-17:45	0		100	ZW4	0	goed
	Loenderveense plas	Noord-Holland	2/26/2014	10:00-14:00	16	7m 9v	90	ZW4	0	goed
86	Waterleidingplas	Noord-Holland	2/26/2014				0			
112	Brouwersdam	Zeeland	28-02-2014	15:00-18:00	0		90	ZO2	0	goed
117	Grevelingendam / Philipsdam	Zeeland	28-02-2014	11:45-12:00	0		80	ZO2	0	goed
114	Glasjeshof, Oosterschelde	Zeeland	28-02-2014	12:30-14:00	0		100	ZO2	0	goed
103	Markiezaat	Zeeland/N-Brab	26-02-2014	10:00-16:30	11	7m 4v	90	ZW2	0	goed
22	Volkerakmeer, Hellegatsplaten	Noord-Brabant	28-02-2014	10:00-11:20	0		90	ZO2	0	goed
	Zeeland, Graspeel	Noord-Brabant	27-02-2014	15:40-15:45	1	1m	100	Z3-4	100	goed
194	Olst, Roetwaarden	Overijssel	26-02-2014	13:30-15:00	0		100	ZW4	0%	goed
	Zevenhoven - Groene Jonker	Zuid-Holland	27-02-2014		1	1v				
					53	31m 22v				

ker bij harde wind). Hierdoor kunnen ze bijzonder lastig te zien zijn, zeker in combinatie met het toch al gedrongen postuur van de vogel en de neiging om buiten het rusten regelmatig te duiken. Hier is echter

door de tellers rekening mee gehouden en de weersomstandigheden waren goed om te tellen. Daarom is het waarschijnlijk dat het overgrote deel van de in Nederland aanwezige vogels geteld is.

4. Discussie & conclusies

Trend

Het totaal aantal waargenomen Rosse Stekelstaarten in februari-maart 2014 lag met 53 exemplaren beduidend hoger dan bij de landelijke telling in februari 2011, toen 33 exemplaren werden vastgesteld. Dit suggereert een toename. Echter uit de maandelijkse watervogeltellingen, aangevuld met BSP-gegevens blijkt dit niet. Na een toename eind jaren negentig en de eerste jaren van de 21e eeuw, met een maximum van 97 exemplaren in het seizoen 2005/06, zijn de landelijke aantallen daarna weer wat achteruitgegaan. De tellingen in het seizoen 2010/11 leverden in de meeste maanden dan ook wat lagere aantallen op dan in de voorgaande vijf seizoenen: het aantal van rond de 70 exemplaren in januari 2011 was echter normaal (Hornman *et al.* 2013). Het algemene beeld laat een lichte afvlakking zien in de laatste seizoenen.

Broedvogelaantallen

De soort broedt bij ons sinds het begin van de jaren negentig in kleine aantallen. Over het algemeen komen de broedlocaties overeen met de plekken waar de soort tijdens de watervogeltellingen het vaakst wordt gezien, zoals op het Markiezaat, op plassen in Zuid-Holland en de Randmeren. Hoewel het aantal Rosse Stekelstaarten jaarlijks helaas onvolledig wordt geteld, is het aantal meldingen van broedgevallen in de afgelopen jaren gekrompen; een aanwijzing dat de broedpopulatie is afgenomen.

Het aantal meldingen van paren met jongen is jaarlijks erg laag. Veel territoria hebben betrekking op baltsende paren of territoriale mannetjes, waar geen pullen bij worden gezien. In 2011 werden bij drie

paren jongen gezien (Vogelplas Starrevaart paar met acht pullen, Wissekerke vier pullen en Drontermeer onbekend aantal pullen) en in 2012 bij slechts één paar (Drontermeer paar met twee pullen).

Over de broedbiologie van Rosse Stekelstaart in Nederland is relatief weinig bekend. De soort nestelt vooral langs (veelal vrij kleine) wateren met dichte oever- en onderwatervegetaties (<https://www.sovon.nl/nl/soort/2250>). Een waarneming van een paartje met drie pullen op 22 augustus 2013 (<http://waarneming.nl/waarneming/view/78596907>) geeft aan dat het broedseizoen lang kan doorlopen. Het verspreide voorkomen in lage dichtheden en de voorkeur voor kleine met riet omzoomde plassen bemoeilijkt het tellen van Rosse Stekelstaarten in de zomermaanden.

Aantallen in gevangenschap

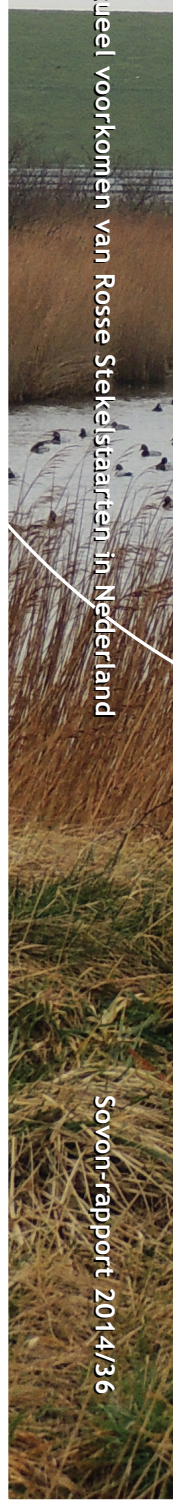
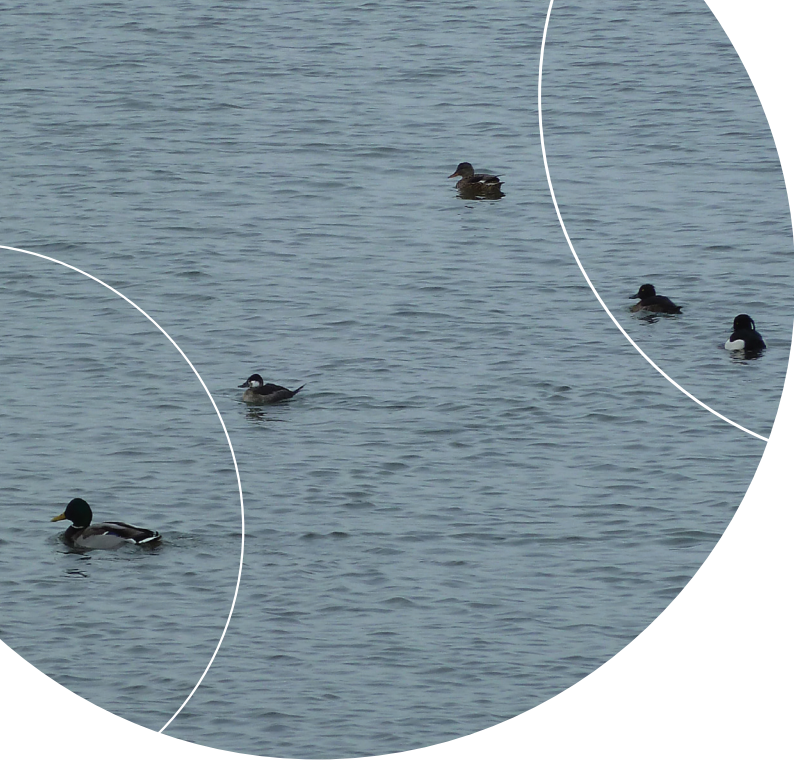
Aan Aviornis International Nederland is de vraag gesteld of het bekend is hoeveel vogels er naar schatting worden gehouden in Nederland. Dit bleek niet bekend te zijn. In een laatst gehouden telling onder haar leden in 2008 bleek dat er 139 vogels bij 49 houders in Nederland aanwezig waren en 100 bij 36 houders in Vlaanderen. Gelet op het feit dat slechts een kwart van de leden meedeed, is dit dus geen volledig aantal. Er kan echter ook niet zomaar vermenigvuldigd worden, omdat Rosse Stekelstaarten lang niet door iedere watervogelhouder gehouden worden. Uit deze getallen lijkt het wel zo dat eerder genoemde getallen uit 1997 aan de hoge kant zitten. De omvang van het aantal paren in gevangenschap werd toen geschat op 1500-2000 vogels, die jaarlijks 1000-1500 jongen zouden grootbrengen in ons land (Groot 1997).

Tabel 2. Gemeld aantal territoria van de Rosse Stekelstaart in Nederland met het procentueel aandeel van paren met jongen per jaar. Voor 2011 en 2012 ontbreekt het Markiezaat (in 2008-2010 5-8 paren) (bron: Sovon/NEM)

Jaar	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Aantal	4	9	6	18	22	15	13	19	9	8
Paren/jongen (%)	25	11	66	?	9	40	38	21	33	13

Literatuur

- BOELE A., VAN BRUGGEN J., HUSTINGS F.,
KOFFIJBERG K., VERGEER J.W. & PLATE
C.L. 2014. Broedvogels in Nederland in 2012.
Sovon-rapport 2014/13. Sovon Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen.
- GROOT J.B. 1997. Het voorkomen van Rosse
Stekelstaart *Oxyura jamaicensis* in Nederland.
Limosa 70 (1): 27-32.
- HENDERSON I. 2009. Progress of the UK Ruddy
Duck eradication programme. *British Birds* 102:
680- 690.
- HORNMAN M. 2011. Actueel voorkomen van Rosse
Stekelstaarten in Nederland. Sovon-informatie-
rapport 2011/03. Sovon Vogelonderzoek
Nederland, Nijmegen.
- HORNMAN M., HUSTINGS F., KOFFIJBERG K.
& KLAASSEN O. 2012. Handleiding Sovon
watervogel- en slaaplaatstellingen. Sovon
Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Hornman M., Hustings F., Koffijberg K.,
Klaassen O., Van Winden E., Sovon Ganzen-
en Zwanenwerkgroep & Soldaat L. 2013.
Watervogels in Nederland in 2010/2011. Sovon-
rapport 2013/02, Waterdienst-rapport BM 13.01.
Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
-

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

